

CINCARIN

– životopis –

Čovek,
moćan beše i srećan,
jednovremeno,
siguran u sebe,
a takvi su svi,

koji kroz život idu noseći, ko sitan novac ili otvrdle mrvice hleba, po džepovima, umesto ličnih isprava, tri imena, a na ramenima, poput oficirskih znamenja, ili teškog, tovara robe i snova – tri životne storije...

On, beše:

Diganiti.

Tiganiti.

Tiganić.

Sin Panajota, vicekonzula Republike Venecije u Turskoj.

Kao Diganiti – Georg mu kršteno ime beše – zaspao je u diližansi – staroj i neudobnoj krletki, koja je krenula put istočnih provincija. Na put su iz Trsta pošli, u sumrak jednog septembarskog dana, sličnog mutnim martovskim prepodnevim. Sa sobom je nosio torbu preobuke i kesu punu dukata. Probudio se nakon dva dana i tri noći, u varošici nekoj, čijim je sokacima plovio miris krvi i usoljene ribe, a zidovi kuća, načinjeni od, na vetru, sušene opeke, pucali su i tonuli u glib, i mutnu barsku vodu.

Ime mu, tada beše Đorđe Tiganiti.

Šef dvorske komisije za naseljavanje Tamiškog Banata čekao ga je, prljav, i neuredan, lud, pijan i umoran od noćne terevenke, kojom su lake dame – *tužna čeljad naša* – iz Alzasa i Lotaringije, grehe i živote otkupljivale...

Priče, taj, Franc ili Peter, beše sit.

Gadljiv na pohvale i ugodnosti.

Na reči...

Tiganiti prođe rukom kroz busen masne kose i masku osmeha prikači na lice, Jer, znao je:

novcu nasuprot, na drugom tasu kantara, stoji vreme...

Žurio je Cincarin...

– Zovem se...

– ... Nebitno... – prozborio je grubo predstavnik – slika i prilika – monarhije u rasulu, oholosti, najavljenog, neumitnog poraza, plesa ekstravagancije po blatu smrdljivog zverinjaka... – Kombijatura je tvoja. To si želeo? A? Da l' je tako? Zbog toga si pola sveta prošao...? Tako, a? No, evo... Gubi se, sad, posla važnog imam...

Nit ključa, nit papira. Tapije. Mogao je biti ko treći ili peti, ili neko drugi samo da se u taj dan, u sat odbrojani, pred šefom kancelarije dvorske pojavio...

I, pošao je Tiganiti...

U Valkanj, u Valkanj...

Nagrada to beše.

Sto sedamdeset familija usrećio je laskavi Cincarin,

Hondrokefalos,

ne zbog slave,

zbog Cara i za novce njegovе,

a pare su cincarski usud,

ako Cincarin čovek jeste,

ako Moskopolje – *gde mirišu moske i duvani* – postoji.

Međutim...

– Šta ja imam s tim – rekao je sebi, jednog jutra, dok je kroz prozor kuće gledao kako plamen zore pali žitna polja i krovove nebeskih kuća.

On je morao dalje.

Ravnu zemlju među rekami da osvaja,

život da gradi...

Vreme, neobuzdano, ko bika da kroti,

storiju svoju, lepu i bujnu, da ispiše,

da stekne,

ime, karijeru, večno sećanje.

I ljubav...

A, život se kroz ljubav diše, a ljubav kroz novce najlakše podnosi.

Ime joj beše:

Ana.

Kći – *devojka krupna i ružna* – Vikentija Jovanovića, osuđenog na večitu robiju zbog veleizdaje. Miraz Tiganitiju uveća, ionako pristojno, bogatstvo, ali i utoli glad ljubavnu i zavist merkantilnu, za *pupilom*, Emom – *niskom i lepom* – siroticom pod starateljstvom, počivšeg trgovca Martina Mucula.

Roman to beše.

Šilerovog pera dostojan.

Ema drugom beše obećana – Đorđu Kalinoviću, ali Tiganić – pas i hajduk, odeće čiste i manira uglađenih – baš nju, da otme, beše namerio.

Nju, ni jednu drugu.

U taj lavirint, a ljubav drugo i nije, upleteni behu i episkop temišvarski Gorgije Popović, mitropolit Pavle Nenadović, gradski pisar – forintama dobro plaćen da venčanje, ne birajući sredstva, spreči – izvesni Heidar, rođaci lakomi za otmicu spremni i svirca dva, da zaveju trag,

policija sva

i pola grada,

i deo Arada, gde mladoženjin brat beše načelnik gradski,

a i carica sama...

koja je intervenisala, da se slučaj – ta glupost, *Ein bloder Witz* – bez pompe i bespo-
trebne vike, u red dovede.

I posle...

Den me afora, den me pirazi.

Sve to se stišalo, kao da se događalo ništa nije.

I život je tužni svoj put nastavio.

Dosadan i isti.

Sunčani dani leta utapali su se u dugim noćnim kišama,

kiše su modre pred jutro osvanjivale umorne kao snegovi, a snegovi, to belilo, moć-
ni, naizgled večni i neuništivi, čilili hitro, pritisnuti žeženim zenitima i oticali u reke...

Samo su ih zvezde pamtile.

A Tiganić...?

I došao je čak dotle da cviker nosi i kad mu ne treba.

– Ali šta će novci – tužna gomila – bez titule – vajkao se u dugim zimskim noćima.
Njihove crne košulje nosile su miris vlažnog peska i krike ptica. – Titula ti omogućí da u
decembru uživaš, kao da je maj...

Plemstvo je iskao. Pisao. Lepo. Nadahnuto, i čak... Romansirano... Pesnik, beše. O
sebi, naravno, zaslugama svojim, ali je Beč, ta Hidra, ta daljina i krutost, i carica Marija,
u grimizu, u svetlu kristala, zlata i pred trpezom poslastica i oholosti, prelazila je, ćutke i
prezrivo, preko molbe koja je poput eha odavno ispuštenog vapaja, dolazila iz tmine za-
bačenog, malog i nevažnog poseda njenog, koji je tih godina, i tih dana na brlog prase-
ći nalikovao...

Ipak,

Ko vitez jednom beše pomenut.

Godina je 1774.

Žitelji militarska naselja na severu Banata u strahu od potpadanja pod ugarsku vlast,
uglednog, sada, Tiganića iz Velike Kikinde, u Beč, na dvor, pred caricu Mariju Tereziju,
otpraviće...

Da, šta drugo, nego, tu stvar, tu neprijatnost i gnjavažu, sredi.

Jer,

on to ume...

vešt je taj, sveca mu,

I blagoglagoljiv, kao fiškal,

govorili su,

i caricu, samu, svetlu i čast njoj, poznaje u lice,

a i sa novcima ume,

Cincarín,

naročito kad su tuđi,

pa se lakše troše i otpisuju

Govorili su

Šta još ne...

I šta sve...

A on ?

Tiganiti...

Ćuti.

I,

ćuti...

i opet...

Kasnije, kad su se priče i prašina – *posle gusaka* – slegle, spakovao je kofere i krenuo na put. Kočijom, istom – krletkom neudobnom – onom, koja ga je pre toliko godina, koje su nalikovale bivšem životu, u ovaj kraj – od blata i priviđenja – dovezla.

Pošao je u svetlost. Iz senke iskoračio. Iz blata na kaldrmisani put stao. Konačno...

U Vijenu...

Preko Oseka i Terezijenburga.

– Ono što se ne može dobiti, za novce se kupiti da – rekao je Dimitriju Bugarskom, dok su čekali, u lepom pansionu u banji Heviz, dozvolu za prijem. Bugarski, obrazovan ali, mlak čovek, bez ambicija, nestao je u talasima istorije,

jer u Povelji Distrikta velikokikindskog, ispisanoj kićenim slovima, na pergamentu, s murom krupnim, crvenim, stoji da su se oko Privilegije za Distrikt trudili *opunomoćenci protomajstor u Kikindi, sudac Banatske grčko-srpske privilegovane trgovačke kompanije, vitez Georg Tiganiti i Jovan Pajdak, stanovnik Melenaca.*

Beše to njegov najsvetliji tren.

I ništa...

Slava upali i sagori dušu.

Od tada priča o Cincarinu ima drugu putanju.

Uživao je, *vitez Tiganić*, u peni, u prividu pobede, još neko vreme. Zaboravljajući da ohola monarhija, i redovi njeni, pa i miševi štapski, u provinciji, izdaju ne trpe. Pustili su ga da vreme troši, a drugi su se bogatili i kapital tekli.

A onda. *Auf Wiedersehen...*

Diganiti,

Tiganiti,

Tiganić – izgubi sve:

i položaj suca Kompanije *serbsko-grečeske*,

i poštu s kombijaturom,

svu zemlju koju je, kad su se novci legli, nakupovao,

i kuće lepe i čvrste,

i štale

i konje i goveda u tim štalama

i zlatne dukate što su ga domamili u ravnu zemlju,

na kraj sveta...

Robija beše kazna, a smrt izbavljenje...

Sve to u kratak rok.

Životni vek.

Kao rosa,

kao senka u tihi sumrak jesenji.

Zapis šturi,

na ledu, u vetru...
upisan...
Pamćenje varljivo...
Belo. I kraj...
I ništa...
I ništa ne vredi.
Ni imena tri, dukati svi,
viteški red, lažljivi kod,
osmeh i bes, carski i sudbinski,
veština i...
Sve...
I šta još ne...
Čovek,
moćan beše i srećan...
Kad...